

Henk
Glas

ONKRUID HERKENNEN

Wordt het
wat of moet
het weg?

Onkruiden herkennen

Determineren van planten vanaf
hun vroegste kiemvorm

Ing. Henk Glas

KOSMOS

Kosmos Uitgevers
Utrecht/Antwerpen

Dit boek is gepubliceerd door
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen
www.kosmosuitgevers.nl

ISBN 978 90 2156 1400
NUR 426

Foto's en tekst: Henk Glas
Vormgeving: Ap Timmers
Redactie: Madeleine Gimpel

Negende, herziene druk © 2016

Delen van informatie in dit boek zijn eerder verschenen in de uitgaven
'Akkeronkruiden' en 'Weide-onkruiden'

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, opslag in een voor derden toegankelijk raadpleegsysteem, of op welke wijze dan ook, elektronisch, mechanisch of anderszins, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Dit onkruidenboek is een geheel herziene en uitgebreide uitgave van het zo bekende *Akkeronkruiden* en *Weide-onkruiden*. Tekst en foto's zijn totaal herzien. Ook het aantal beschreven onkruiden is, mede op verzoek van gebruikers, uitgebreid met nieuwe probleemonkruiden. Ondanks die uitbreiding geeft dit boekje geen volledig totaalbeeld en ook geen flora-achtige beschrijving. Velen willen een plant op het gezicht kunnen herkennen zonder veel precisiewerk. Daarom zijn de planten in vorm en kleur zo natuurgetrouw mogelijk afgebeeld. Per onkruid is steeds een foto als jong plantje opgenomen. Het jeugdstadium speelt immers meestal de hoofdrol bij de noodzaak van het herkennen. Soms is daarvoor een plant met kiemblaadjes (kiemplant) gebruikt, maar meestal een plant die naast kiemblaadjes ook al echte blaadjes heeft. Dit geeft namelijk veel meer houvast dan alleen de kiemplant.

Van ieder onkruid is verder een foto van de bloeiende plant opgenomen.

Van bijzonderheden, die voor de plant specifiek zijn en die herkenning vergemakkelijken, treft u ook afbeeldingen aan.

De afbeeldingen geven een indruk van de onkruiden in hun meest ideale verschijningsvorm: afwijkingen in vorm en kleur komen echter regelmatig in de natuur voor.

De begeleidende tekst is eenvoudig gehouden en heeft betrekking op het gemiddelde gedrag van het (on)kruid. Meer factoren kunnen dit gemiddelde beïnvloeden.

Zo kan de standplaats in combinatie met het gewas het beeld verstoren.

Voor onkruidbestrijding bestaan veel mogelijkheden wanneer men het gedrag van het onkruid kent. Om dat gedrag te doorgronden is het noodzakelijk eerst te weten om welk onkruid het gaat en daar kan deze uitgave bij helpen.

De benaming (Nederlands en Latijns) is volgens de 23e druk van Heimans, *Heinsius en Thijssen's geïllustreerde Flora van Nederland*.

Ing. H. Glas

Inhoud (naar familie)

Komkommerfamilie <i>Cucurbitaceae</i>	Heggerank	17
Paardenstaartfamilie <i>Equisetaceae</i>	Heermoes Lidrus	18 20
Brandnetelfamilie <i>Urticaceae</i>	Grote brandnetel Kleine brandnetel	22 24
Duizendknoopfamilie <i>Polygonaceae</i>	Schapezuring Beklierde duizendknoop Kruhzuring Perzikkruid Ridderzuring Varkensgras Veenwortel Veldzuring Waterpeper Zwaluwtong	25 26 28 30 32 34 36 38 39 40
Ganzevoetfamilie <i>Chenopodiaceae</i>	Melganzevoet Korrelganzevoet Rode ganzevoet Stippelganzevoet Uitstaande melde Zeegroene ganzevoet Spiesmelde	42 44 45 46 48 50 52
Amarantenfamilie <i>Amaranthaceae</i>	Papegaaiekruid	53
Anjerfamilie <i>Caryophyllaceae</i>	Akkerhoornbloem Echte koekoeksbloem Gewone hoornbloem Liggende vetmuur Vogelmuur	54 55 56 57 58
Ranonkelfamilie <i>Ranunculaceae</i>	Akkerboterbloem Blaatrekkende boterbloem Kruipende boterbloem Knolboterbloem Scherpe boterbloem Speenkruid	60 62 64 66 67 68
Papaverfamilie <i>Papaveraceae</i>	Grote klapproos Stinkende gouwe Gewone duivekervel	70 72 74

Vlinderbloemenfamilie	Rode klaver	75
<i>Papilionaceae, Fabaceae</i>	Gewone rolklaver	76
	Witte klaver	78
	Vogelwikke	80
	Voederwikke	82
Kruisbloemenfamilie	Gewone pinksterbloem	83
<i>Cruciferaeae, Brassicaceae</i>	Akkerkers	84
	Gewone raket	86
	Gewone steenraket	88
	Grote varkenskers	89
	Gewoon herderstasje	90
	Grote zandkool	92
	Kleine veldkers	94
	Knopherik	96
	Herik	98
	Witte krodde	99
	Moeraskers	100
Rozenfamilie	Vijfvingerkruid	102
<i>Rosaceae</i>	Zilverschoon	103
Ooievaarsbekfamilie	Reigersbek	104
<i>Geraniaceae</i>	Zachte ooievaarsbek	105
Wolfsmelkfamilie	Kroontjeskruid	106
<i>Euphorbiaceae</i>	Tuinbingelkruid	108
	Tuinwolfsmelk	109
Kaasjeskruidfamilie	Fluweelblad	110
<i>Malvaceae</i>		
Viooltjesfamilie	Driekleurig viooltje	112
<i>Violaceae</i>		
Teunisbloemfamilie	Viltige basterdwederik	114
<i>Onagraceae</i>		
Schermbloemenfamilie	Gewone pastinaak	115
<i>Umbellifereae, Apiaceae</i>	Fluitekruid	116
	Gewone bereklauw	118
	Peen	120
	Zevenblad	122
	Hondspeterselie	124

Walstrofamilie	Geel walstro	125
<i>Rubiaceae</i>	Kleefkruid	126
Windefamilie	Akkerwinde	128
<i>Convolvulaceae</i>	Haagwinde	130
	Warkruid	131
Sleutelbloemfamilie	Gewoon guichelheil	132
<i>Primulaceae</i>		
Ruwbladigenfamilie	Gewone smeewortel	134
<i>Boraginaceae</i>	Akervergeet-mij-nietje	136
	Bernagie	137
	Kromhals	138
Lipbloemenfamilie	Akkermunt	140
<i>Labiatae, Lamiaceae</i>	Gewone hennepnetel	142
	Dauwnetel	143
	Hoenderbeet	144
	Hondsdrif	146
	Moerasandoorn	148
	Gewone brunel	150
	Paarse dovenetel	151
	Witte dovenetel	152
Nachtschadefamilie	Bitterzoet	154
<i>Solanaceae</i>	Doornappel	156
	Zwarte nachtschade	158
Helmkruidfamilie	Draadereprijs	160
<i>Scrophulariaceae</i>	Gewone ereprijs	162
	Grote ereprijs	163
	Klimopereprijs	164
	Grote ratelaar	166
	Vlasbekje	167
	Gewoon vingerhoedskruid	168
Weegbreefamilie	Grote weegbree	169
<i>Plantaginaceae</i>	Smalle weegbree	170
Composietenfamilie	Akkerdistel	172
<i>Compositae, Asteraceae</i>	Akkerkool	174
	Akkermelkdistel	176
	Boerenwormkruid	178
	Bijvoet	180
	Canadese fijnstraal	181
	Echte kamille	182

	Gele ganzenbloem	184
	Gekroesde melkdistel	185
	Gewone melkdistel	186
	Gewone paardebloem	187
	Gewoon biggekruid	190
	Gewoon duizendblad	192
	Groot hoeblad	194
	Jakobskruiskruid	196
	Kaal knopkruid	197
	Klein hoeblad	198
	Klein kruiskruid	200
	Klein streepzaad	202
	Korenbloem	203
	Madeliefje	204
	Leverkruid	206
	Moerasdroogbloem	207
	Muizeoor	208
	Valse kamille	209
	Reukeloze kamille	210
	Schijfkamille	212
	Speerdistel	214
	Veerdelig tandzaad	216
	Vertakte leeuwetand	218
	Weidehavikskruid	219
Lelifamilie <i>Liliaceae</i>	Kraailook	220
Russenfamilie <i>Juncaceae</i>	Pitrus	221
Grassenfamilie <i>Gramineae, Poacea</i>	Duist	222
	Fioringras	223
	Gestreepte witbol	224
	Grote windhalm	225
	Hanepoot	226
	Kweek	227
	Oot	228
	Ruwe smele	229
	Straatgras	230
	Zachte dravik	231
Cypergrassenfamilie <i>Cyperaceae</i>	Heen	232
	Knolcyperus	233
Notitierimte		234

Heggerank

Bryonia cretica spp. *dioica*

Heggerank heeft witte bloemen met 5 kroon-blaadjes

Het blad van heggerank is puntig en diep ingesneden

De heggerank is lid van de komkommerfamilie (*Cucurbitae*). Tot deze familie behoren diverse cultuurgewassen zoals komkommers en augurken. Al deze cultuurgewassen hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze vruchten dragen met grote hoeveelheden sap. Wat dit betreft is de heggerank een buitenbeentje, want deze vormt, voor mensen oneetbare, rode bessen. Heggerank vinden we vooral in heggen en struwelen. Vanuit grote en dikke knolvormige wortelstokken loopt de plant in het voorjaar uit met stengels die al gauw een paar meter lang worden. Aan de stengels ontstaan bladeren met 3-5 lobben en ranken, met behulp waarvan de plant omhoog klimt. Heggerank is een tweehuizige plant; er zijn dus afzonderlijke mannelijke en vrouwelijke planten. De soort-aanduiding *dioica* geeft al aan dat de plant twee vormen kent. Heggerank bloeit van mei tot september met groenachtig witte

bloemen. De bloemen vinden we in de oksels van de bladeren en vallen nauwelijks op. Heggerank wordt bestoven door insecten zoals de meeste planten met groenachtige bloemen. Elke bloem heeft vier meeldraden. De vrouwelijke bloem heeft een 3-lobbige stijl. De bloemen van de mannelijke planten zijn groter dan die van de vrouwelijke en hebben ook langere stelen. De plant heeft dikke gedraaide wortelstokken, die in vroeger dagen in de homeopathie werden gebruikt tegen onvruchtbaarheid. Hierbij moest men heel goed oppassen want een te royale inname kon tot ernstige vergiftiging leiden. De heggerank wordt thans gebruikt in homeopatische mengels voor sommige reumatische polytrische aandoeningen.

Perzikkruid

Polygonum persicaria

Let bij de kiemplant van perzikkruid vooral op de bladverhoudingen. Dit is een herkenbaar verschil met andere duizendknopigen

Bloeiwijze van perzikkruid

Perzikkruid is een eenjarige plant die van voedselrijke grond houdt. Zij groeit met opgaande stengels en kiemt in het voorjaar. Om de kiemplant van andere veelknopigen te onderscheiden, is het goed de bladverhoudingen te vergelijken, hetgeen heel duidelijk met de afbeeldingen wordt getoond. Perzikkruid is een echte duizendknoop en dat is te zien aan de knopen in de stengels. Perzikkruid en andere veelknopigen worden vaak **rood-been** genoemd naar de roodverkleuring van de stengeltjes in een jong stadium. De bladeren zijn zonder steeltje aan de stengels bevestigd. Op deze tamelijk gladde bladeren komt vaak een donkere vlek voor, die is omgeven met allerlei legenden. Het is evenwel geen kenmerkend verschijnsel, want andere veelknopigen hebben dit ook. Een ander kenmerk, dat wel heel specifiek bij perzikkruid hoort, is het bewimperde tuitje. Deze bewimpering is te zien wanneer de stengel bij een knoop uit elkaar wordt getrokken. Het vlezige omhulsel (tuitje) laat dan

aan de bovenrand de haren van de bewimpering zien. Perzikkruid bloeit van juli tot de herfst met vrij veel perzikkleu-

De perzikkachtig gekleurde bloemknoppen verraden mede de herkomst van de naam

Een stengelknoop van perzikkruid. Op het tuitje is de bewimpering te zien

De uit elkaar getrokken stengel laat de haren op het witte tuitje heel duidelijk zien

rige bloemaartjes die, met uitzondering van de aartjes aan de uiteinden, in de bladoksels zitten. De vruchtjes zijn aan één kant rond, aan de andere kant plat en soms driekantig. Gemiddeld ontstaan er 500 zaden per plant. Perzikkruid wordt minimaal 80 cm hoog. Vroeger werd fijn-gehakt blad gebruikt ter verkoeling bij

open wonden; het werd ook aangewend bij aambeien, maagaandoeningen en nierstenen.

De naam perzikkruid en ook de Latijnse naam *persicaria* duiden op de perzikint van de bloempjes. De geslachtsnaam *Polygonum* is gevormd uit *poly* (veel) en *gonu* (knoop): veelknoop.

Wat de een ziet als onkruid, vindt de ander een aanwinst voor de tuin. Met deze gids zijn de **146 meest voorkomende wilde planten** al in een vroeg stadium gemakkelijk te herkennen. Elke plant wordt namelijk ook afgebeeld in het kiemstadium, wanneer de eerste blaadjes net zichtbaar zijn.

Aan deze **geheel herziene elfde editie** van Henk Glas' klassieker zijn niet alleen meer foto's toegevoegd, maar ook een handig overzicht om snel te zoeken op kiemplant. Daarbij is er extra aandacht voor hoe schadelijk of lastig de planten kunnen zijn, of juist mooi als tuinplant, nuttig voor bijen, vlinders en vogels, of zelfs beschermd!

9 789021 568102

www.kosmosuitgevers.nl

Onmisbare gids voor alle tuiniers

“Al jaren een
vertrouwde gids
bij de vraag: laat
ik het staan of
moet het eruit?”

**KOS
M•S**

NUR 426
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen